

Το «χάλκινο γένος» των Κεφαλλήνων

Πολιτισμός / Εκδόσεις

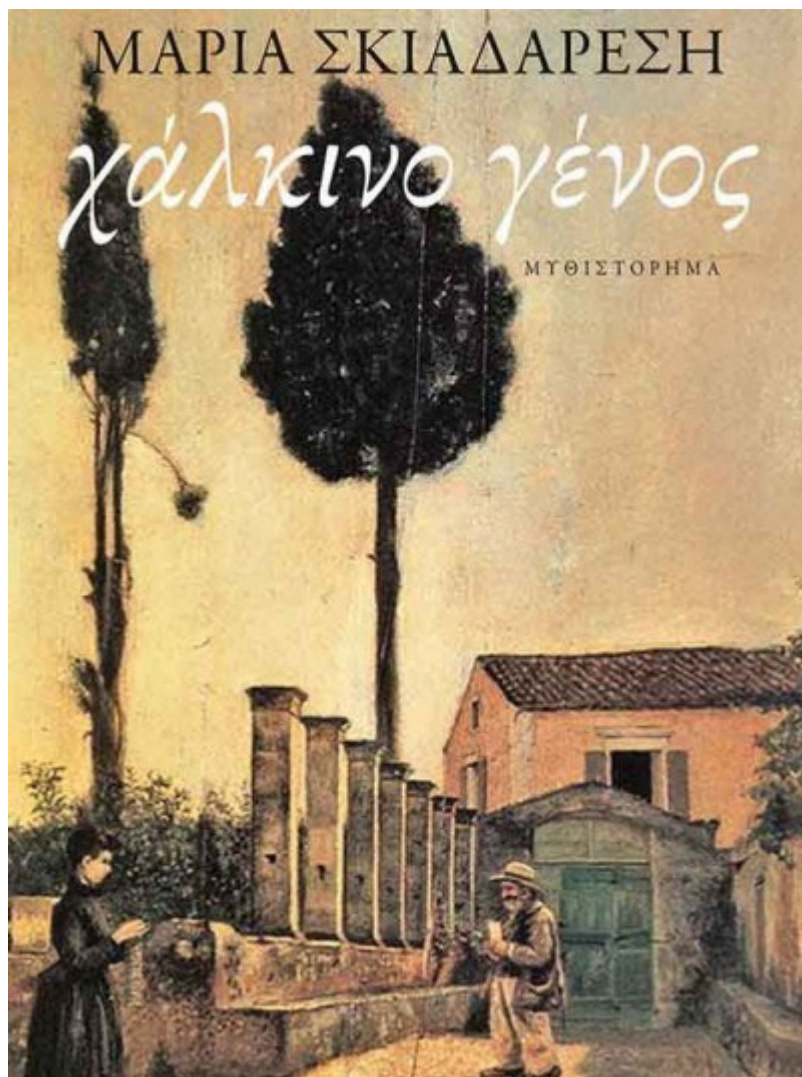
Αθανάσιος Μουστάκης, Δρ Θεολογίας

Στις 21 Μαΐου 2014 συμπληρώνονται 150 χρόνια από το επίσημο πέρασμα της Επτανήσου στο Ελληνικό Βασίλειο. Μία σημαντική επέτειος, η οποία, μάλλον, δεν υποστηρίχθηκε ικανοποιητικά από την ελληνική πολιτεία. Το ζητούμενο σε ανάλογους εορτασμούς δεν είναι να ξοδευτεί ο κόπος του λαού σε εκδηλώσεις εντυπωσιασμού και προβολής των συμμετεχόντων, αλλά η επιλογή δράσεων που θα βοηθήσουν εμάς τους νεώτερους να αποκτήσουμε μία, στοιχειώδη έστω, εικόνα για τις ρίζες και το παρελθόν μας.

Οι επετειακές δράσεις πρέπει να σχεδιάζονται με διδακτικούς και εκπαιδευτικούς στόχους, οι οποίοι να μην εκφυλίζονται σε ανούσιες αναφορές στο παρελθόν, αλλά να έχουν τη δυνατότητα να ενσωματώνουν τα βασικά στοιχεία της επετείου, χωρίς να κουράζουν.

Μία τέτοια προσέγγιση, όχι μόνο είναι δύσκολη στην πραγματοποίησή της, αλλά συνήθως απαιτεί μακρά και εργώδη προετοιμασία. Πρέπει να εντοπίσουμε τα στοιχεία που μας ενδιαφέρουν να προβάλλουμε, να συγκεντρώσουμε το ανάλογο εποπτικό υλικό, να το διαμορφώσουμε κατάλληλα, ώστε να είναι εύληπτο και σαφές, και, εν τέλει, να το προσφέρουμε με τον πλέον πρόσφορο τρόπο για να πετύχουμε το βέλτιστο αποτέλεσμα.

Τον περασμένο Νοέμβριο, ετέθη σε κυκλοφορία από τις εκδόσεις Πατάκη ένα μυθιστόρημα που κατά την εκτίμησή μας συγκεντρώνει, ανάμεσα σε πολλά άλλα, και τα χαρακτηριστικά που θα θέλαμε να έχει ένα κείμενο, το οποίο να λειτουργήσει θετικά στον εορτασμό μιας επετείου, χωρίς φυσικά, να περιοριστεί σε αυτόν τον ρόλο . . .

Αναφερόμαστε στο «Χάλκινο γένος», το τελευταίο έργο, της δόκιμης συγγραφέως Μαρίας Σκιαδαρέση, η οποία κατά το παρελθόν μας έχει προσφέρει πολλούς καρπούς του λογοτεχνικού της ταλέντου, ανάμεσα στους οποίους και το οικογενειακό έπος «Άτροπος ή Η ζωή και ο θάνατος της Βενετίας Δαπόντε».

Το «Χάλκινο γένος», όπως και το «Άτροπος ή Η ζωή και ο θάνατος της Βενετίας Δαπόντε» είναι οικογενειακά έπη, τα οποία στηρίζονται πάνω σε ευρεία μελέτη των πηγών και της σχετικής βιβλιογραφίας και προσφέρουν στον αναγνώστη τη δυνατότητα να προσεγγίσει κομμάτια της ευρωπαϊκής ιστορίας δίχως να νιώσει ότι κουράζεται.

Η Μαρία Σκιαδαρέση στο «Χάλκινο γένος», στήνει ένα μυθιστόρημα εποχής: παρακολουθεί την πορεία μίας οικογένειας της Κεφαλονιάς από το μεσαίωνα μέχρι τον 20ο αιώνα επικεντρώνοντας όμως την προσοχή της στον 19ο, τον αιώνα των πολλών ανατροπών για τα Επτάνησα.

Η αγγλική παρουσία στα νησιά έδωσε ελπίδες για απελευθέρωση, αλλά εν τέλει ανέστειλε πολλές από τις στοιχειώδεις ελευθερίες. Η καταστροφή του βιβλίου που, κατά την πρακτική των Ενετών, περιείχε τα ονόματα των ευγενών (Libro d' Oro) με την εμφάνιση των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης στα νησιά, δεν σήμανε και το τέλος της ισχυρής παρουσίας τους στα τοπικά πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δρώμενα. Η αγγλική εξουσία είδε στα πρόσωπα των παλαιών οικογενειών της αριστοκρατίας τους αμεσότερους συνεργάτες της και φρόντισε να ενισχύσει τη θέση τους στα νησιά. Από την άλλη, η διείσδυση νέων ιδεών, οι οποίες προήλθαν από τη Γαλλία αλλά και την Ιταλία, τόνωσε την αυτοσυνειδησία του λαού για αγώνα υπέρ της ελευθερίας του λόγου, της έκφρασης και όχι μόνο. Το κίνημα των «ποπολάρων», το οποίο κλόνισε τα θεμέλια της αριστοκρατικής εξουσίας και έδωσε σε πολλούς συνετούς επτανησίους το έναυσμα για να σκεφτούν και να αναπροσαρμόσουν τη θέση τους απέναντι στους ισχυρούς άφησε ευδιάκριτη τη σφραγίδα του στα νησιά. Η Ελληνική επανάσταση λειτούργησε ως μία ισχυρότατη προτροπή για την ανάληψη ανάλογης δράσης, ενώ ταυτόχρονα έδωσε διέξοδο σε όσους επιθυμούσαν να αγωνιστούν για τα ιδανικά της ελευθερίας, αλλά θεωρούσαν ότι το έδαφος στην αγγλοκρατούμενη Επτάνησο δεν ήταν έτοιμο για ανάλογη δράση. Ο πλούτος που συσσωρευόταν από το εμπόριο, από την παρουσία των κατακτητών, από την ευφορία της επτανησιακής γης έδωσε ώθηση σε μία πρωτοφανή πνευματική, πολιτιστική και καλλιτεχνική έκρηξη δημιουργίας και προσφοράς.

Τα στοιχεία αυτά, τόσο αναγκαία για να νιώσουμε τον παλμό του λαού περιέχονται, μαζί με πολλά άλλα στο «Χάλκινο γένος», στο μυθιστόρημα της Μαρίας Σκιαδαρέση, το οποίο μας δίνει στίγμα της εποχής και μας βοηθά να αποκτήσουμε την αίσθησή της. Το έργο στηρίζεται σε ιστορικά γεγονότα, μα δεν περιορίζεται από αυτά ακολουθώντας τους δικούς του δρόμους ιστορικής πορείας και ζωής.

Σημαντικά στοιχεία της εποχής όπως οι έντονες αντιθέσεις ανάμεσα στους αριστοκράτες και στους ποπολάρους, η διατήρηση των προνομίων των ευγενών, ο οικονομικός ξεπεσμός πολλών από αυτούς, η διάκριση των παλαιών από τις νεότερες αριστοκρατικές οικογένειες, ο διαφορετικός τρόπος ζωής των αστών από τους χωρικούς, η καταπίεση των κοριτσιών του λαού από την ανηθικότητα

των πλουσίων, ο περιορισμός των μορφωτικών επιλογών λόγω της φτώχειας, η τραγικότητα των ξεπεσμένων οικογενειών και οι απέλπιδες προσπάθειές τους να παρουσιάσουν μία εικόνα οικονομικής ευμάρειας και άνεσης για να πετύχουν καλούς γάμους για τα παιδιά τους στοιχειοθετούν τον καμβά πάνω στον οποίο η συγγραφέας υφαίνει την πλοκή του έπους.

Με πολύ ζωντάνια αποδίδει το πολιτικό σκηνικό της περιόδου. Κυρίαρχοι της Επτανήσου είναι οι Άγγλοι. Για να κυβερνήσουν όμως αναγκαία είναι η στήριξη εκ μέρους της τοπικής άρχουσας τάξης. Ο λαός δεν έχει τη δυνατότητα να αντιδράσει καθώς η συνεργασία των κατακτητών και των ντόπιων συνεργατών τους δεσμεύει πολύπλευρα. Πλήθος αγωνιστών πατριωτών καταφεύγει στην ελεύθερη Ελλάδα για να εφαρμόσει τις φιλελεύθερες ιδέες που έφθαναν στα νησιά από την Εσπερία. Η Μαρία Σκιαδαρέση ενσωματώνει αρμονικά στην πλοκή του μυθιστορήματος συναρπαστικές περιγραφές αναλόγων περιστατικών κατορθώνοντας να παρουσιάσει τις σχέσεις που συνέθεταν το πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό της ελεύθερης Ελλάδας και των αλύτρωτων Επτανήσων.

Ένα από τα στοιχεία του μυθιστορήματος, το οποίο μας συγκίνησε και μας έθελεξε ιδιαίτερα είναι η χρήση του κεφαλλονίτικου γλωσσικού ιδιώματος. Ο διακριτικός τρόπος με τον οποίο το χειρίζεται η συγγραφέας αποφεύγει τον κίνδυνο να γίνει το ιδίωμα αυτό εμπόδιο στην παρακολούθηση της πλοκής του έργου. Οι λέξεις και οι εκφράσεις της ντοπιολαλιάς, οι οποίες διαθέτουν μία έντονη μελωδικότητα, λειτουργούν όπως το σκηνικό σε ένα θεατρικό έργο και χαρίζουν στον αναγνώστη τη δυνατότητα να ζήσει, ως επισκέπτης έστω, σε ένα κεφαλλονίτικο σπίτι, αρχοντικό ή όχι.

Σε εμένα προσωπικά το κεφαλλονίτικο ιδίωμα θύμισε τον τρόπο με τον οποίο μιλούσαν στο σπίτι μας οι παλιοί Κεφαλλονίτες. Ένιωσα ότι ξαναζώ τα καλοκαίρια στο νησί της καταγωγής μου, το οποίο, σημειωτέον, έχω να επισκεφθώ από παιδί.

Ανάμεσα στα λογοτεχνικά χαρίσματα του μυθιστορήματος πρέπει να τονίσω την πυκνή, περίπλοκη και ευφάνταστη πλοκή, η οποία προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη και του προσφέρει την εντύπωση της προσωπικής συμμετοχής του στα δρώμενα.

Οι χαρακτήρες καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα της τοπικής κοινωνίας και παρά το πλήθος τους, είναι καλοδουλεμένοι, ζωντανοί, δυναμικοί και, κατά την εκτίμησή μας, ολοκληρωμένοι.

Στα συν του βιβλίου πρέπει να αναφέρω το εύχρηστο και λειτουργικό γλωσσάρι, από τον Άγγελο Μενεγάτο, το οποίο υποστηρίζει άριστα την κατανόηση του

τοπικού ιδιώματος.

Το έργο εποχής της Μαρίας Σκιαδαρέση «Χάλκινο γένος» κατορθώνει να προσφέρει γνώση για τα γεγονότα της Αγγλοκρατίας στα Επτάνησα, αλλά και να λειτουργήσει ως μία εισαγωγή στην μετά την 21η Μαΐου 1864 περίοδο. για το λόγο αυτό επιλέξαμε να το παρουσιάσουμε σήμερα που η σκέψη μας στρέφεται σε αυτή την ημερομηνία, η οποία αποτελεί ένα σταθμό στην ιστορία της Επτανήσου, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

Ταυτόχρονα, καθώς αυτός παραμένει ο κύριος σκοπός ενός λογοτεχνικού έργου, διατηρεί τα χαρακτηριστικά της ενδιαφέρουσας σύλληψης και της αριστοτεχνικής παρουσίασης του υλικού, με φρεσκάδα και ζωντάνια, παρασύροντας τον αναγνώστη σε ένα ονειρικό ταξίδι σε έναν άλλο κόσμο, στον κόσμο του «χαλκείου γένους τῶν μερόπων ἀνθρώπων» που, μάλλον, παρήλθε ανεπιστρεπτί . . .

<http://bitly.com/1xfuEUU>